

DR. CSEPORÁN ZSOLT

DOKTORANDUSZ

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR ALKOTMÁNYJOGI TANSZÉK

Ismertető Petrétei József – Tilk Péter *Magyarország alkotmányjogának alapjai* című tankönyvéről

A Szerzők¹ jelen kötetben² az állam- és jogtudományok oktatása hazai vonatkozásának egy elsöre marginálisnak tűnő, azonban korántsem elhanyagolható célközönsége, az igazságügyi igazgatási képzésben résztvevők számára foglalják

¹ A szerzők: DR. PETRÉTEI JÓZSEF, egyetemi tanár és DR. TILK PÉTER, tanszékvezető egyetemi docens, a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara Alkotmányjogi Tanszékének oktatói.

² PETRÉTEI JÓZSEF – TILK PÉTER: Magyarország alkotmányjogának alapjai. Kodifikátor Alapítvány, Pécs 2014. 247. o.

egységes szerkezetbe a magyar alkotmányjog diszciplináris és tantárgyi tételeit, főbb ismereteit. Ennek megalapozása két jelenlévő indokra vezethető vissza: egyrészt a képzésben megmutatkozó igényekre, másrészt Magyarország Alaptörvényének és a hozzá kapcsolódó sarkalatos törvények hatására kialakult új állami struktúrára. Ezekre tekintettel kétségtelesen megállapítható, hogy ha nem is hiánypótló, de feltétlenül szükséges és aktuális műről beszélhetünk. A továbbiakban a kötet szerkezetének, felépítésének főbb rendezőelveinek, valamint a közölt tudásanyagban fellelhető hangsúlyok ismertetésével kívánom bemutatni a Szerzők legutóbbi munkáját.

A kiadvány szerkezetének tárgyalása előtt, illetve ahhoz kapcsolódva szükséges kiemelni, hogy a tankönyv az alkotmányjogot érintő alapvető ismeretek rendszerezésére törekszik, kezdve az elméleti alapokkal, majd áttérve a hatályos magyar szabályozás főbb összetevőire. A jegyzettől azonban nem várható el az alkotmányjog teljes körű feldolgozása, mivel az indokolatlan követelményeket támasztana a képzésben résztvevőkkel szemben. Mindezekből következik, hogy a kiadvány más tantárgyak által részletesen tárgyalt témaköröket nem tartalmaz, illetve a magyar alkotmányjog mélyebb áttekintése sem lehet cél – ellenben az anyagi közjog dogmatikai és tételes jogi alapjának bemutatása, amelyet koncepcionálisan szem előtt tart mind az egyes fejezetek, mind pedig a mű egészének viszonylatában.

A tankönyv szerkezeti felépítése világos és logikus struktúrát ígér az Olvasó számára, amennyiben a nélkülözhetetlen alkotmányelméleti tanokkal kezdi az anyag taglalását, amit az alapvető intézmények és államszervezeti kérdések bemutatásával folytat, s végül – szűkebb terjedelemben – az alapjogok alaptörvényi szabályozásával zár le.

I. Ennek fényében a Szerzők a kötet első nagyobb egységében (I., II., IV., valamint V. fejezet) az alapvető elméleti, alkotmánytani háttér kialakítására teszik a hangsúlyt, így eszenciálisan ismertetik az alkotmányos demokráciára, valamint az alkotmányra és az alkotmányozásra, illetőleg az alkotmányosságra és az alkotmányértelmezésre vonatkozó tételeket. Ezt követően az eddigi elméleti tudásanyagot a magyar alkotmány meghatározásán és értéktartalmú elemein keresztül építik be a tételes jogi ismeretek alapozásába

(III. fejezet), amit a továbbiakban a jogállamiság, hatalom-megosztás, valamint a szuverenitás és az ahhoz kapcsolódó hatalomgyakorlási kérdések dimenzióiban árnyalnak.

A kötet tartalmi struktúráját vizsgálva leszűrhetjük, hogy a nélkülözhetetlen alapozó alkotmányjogi ismeretek a mű fejezeteinek negyedével le is zárultak: innentől „*csupán*” az egyes alkotmányi intézmények tételes jogi taglalását megelőzően szorítkoznak a Szerzők az adott téma elméleti hátterének áttekintésére.

2. A kiadvány második nagyobb részének tárgya azoknak az alapvető alkotmányjogi területeknek a bemutatása, amelyek a hatályos jogban is markánsan megjelenve körvonalazzák Magyarország közjogi berendezkedését (VI.-IX. fejezet). Ennek keretében a könyv elsőként a képviselő és választás magyar sajátosságait elemzi, kitérve a választójog, a választási rendszer, valamint a választási eljárás szabályaira. Ezt követően a politikai pártok fontosságának indokaira világít rá, azok funkciójából kiindulva, amely elméleti ismeretanyagot a pártok tételes jogi helyzetének bemutatásával tesz kerek egészszé. E két, egymáshoz szorosan kapcsolódó témakör után az alapvető alkotmányjog egyik legfontosabb területének áttekintését kapja az Olvasó, amikor a jogforrások tanának átfogó, elméleti alapokra és a hatályos jogforrási rendszerre is kiterjedő ismertetését adják a Szerzők. E nagyobb szerkezeti egység zárásaként végül az állampolgárság tételes jogi kérdéseit mutatja be a kötet, kitérve az állampolgárság rendszertani elhelyezése mellett az állampolgársági jog keletkezésének, megszerzésének, valamint megszűnésének eseteire.

Ezzel a résszel elértünk a szerkezeti értelemben vett tananyag feléhez, amely az alkotmánytani ismeretek, alapvető intézmények összefüggéseibe nyújtott betekintést. Ezt követően az alkotmányjog egyik ágának, ha úgy tetszik „*különös részének*” az alapos áttekintésére vállalkoznak a Szerzők.

3. A harmadik egységben az államszervezeti felépítést meghatározó egyes részterületek és normák logikus bemutatását tárgyalja a tankönyv (X.-XIX. fejezet), amelynek előzményeként a kormányzásról, a kormányzati rendszerekről, illetve az államszervezetről ad rövid, de tartalmas ismertetőt. Az államszervezet körében elsőként Magyarország legfőbb állami szerve, az Országgyűlés jellegének, szervezetének, feladat- és hatásköreinek részletes elemzésével igazolja az eddigi fejezetekben tárgyalt elméletek gyakorlati leképeződését. Az Országgyűlés bemutatása keretében kitér a fentiekén túl a képviselők jogállásával kapcsolatos fontos kérdésekre, mint például a mandátum jellegére, keletkezésére és megszűnésére, valamint az összeférhetetlenség szabályaira. Ezt követően Magyarország államfői intézményének áttekintésére vállalkoznak a Szerzők, amelyet a köztársasági elnöki tisztség jellege, feladat- és hatásköri sajátosságai, valamint a felelősségre vonásra szabályai mentén követhet nyomon az Olvasó. Az alkotmányos szervek közül harmadikként a Kormányról foglalkozik a kötet, kitérve jellegének magyar sajátosságaira, így a miniszterelnöki elvű szervezet jelentésére, s ennek következtében a Kormány, valamint annak tagjainak

felelősségére. Emellett átfogó képet ad a Kormány szervezetről, döntési mechanizmusáról, valamint a miniszterek és államtitkárok státuszbeli kérdéseiről. A továbbiakban az Alkotmánybíróság államszervezetben elfoglalt helyéről, illetve annak részletszabályairól értekeznek a Szerzők, különösen az alkotmánybírák jogállására, az Alkotmánybíróság szervezeti működésének alapvető struktúrájára, feladat- és hatásköreinek részletes bemutatására téve a hangsúlyt, kiegészítve azt a főbb eljárási kérdésekkel. Ezt követően a magyar igazságszolgáltatási rendszer bemutatása a tárgyalt téma, amelynek elemzésekor kitérnek a Szerzők az igazságszolgáltatást átjáró alapelvekre, a bírósági szervezet felépítésére, a bírák jogállására, valamint a bírósági igazgatás kérdéskörére. A bíróság bemutatását értelemszerűen az ügyészi rendszer áttekintése követi, amelynek hasonló logikai ív mentén történő bemutatása az ügyész sajátos, kettős feladatainak ismertetésével egészül ki. Nem hagyható figyelmen kívül az alapvető jogok biztosának intézményi elemzése sem, amelynek leghangsúlyosabb részei az ombudsman vizsgálati eljárásának és intézkedéseinek bemutatása. Az államszervezeten belül végül, de semmiképp sem utolsó sorban a közpénzek rendszerében jelenlévő állami szervek ismertetésével zárul a kötet harmadik része, ahol a közteherviselés, az állami vagyon meghatározásai mellett az Állami Számvevőszék, a Költségvetési Tanács és a Magyar Nemzeti Bank feladatai is görcső alá kerülnek.

Jelen szerkezeti egysége a kiadvány leghosszabb része, így elmondhatjuk, hogy ez adja a tananyag gerincét, amelyet tartalmilag egészítenek ki a többi, alapvető intézményt taglaló fejezetek, s amelyhez az alkotmánytani szakaszok nyújtanak biztos elméleti hátteret. Az államszervezeti rész erényének számít, hogy a részletes elemzésen túl, mindig meghatározza az egyes állami szervek államszervezetben elfoglalt helyét, amely egy logikus és rendszerezett képpel szolgál az Olvasó számára.

4. A kötet utolsó nagyobb egysége az alapvető jogok tárgykörébe nyújt betekintést (XX. fejezet), kezdve azt az alapjogok elméleti áttekintésével, amelyen belül azok fogalma, csoportosítása és korlátozása kerül előtérbe. Ezt követően pedig az Alaptörvény terminológiája alapján a Szerzők szemelvénytzerűen bemutatják a legfontosabb alapvető jogok szabályozási és értelmezési tartományát, esetenként kitérve az Alkotmánybíróság releváns gyakorlatára is. Az alapjogi katalógus rendszerező áttekintése után végül az állampolgári kötelezettségek bemutatásával zárják a Szerzők a fejezet, s egyben a tankönyv ismeretanyagát.

A *Magyarország alkotmányjogának alapjai* c. kötet a fenti áttekintés alapján maradéktalanul kielégíti azt az igényt, amelynek okán létrejött, s érthető, logikus felépítésével, leltisztult nyelvezetével, hol didaktikusan lényegre törő, hol pedig kellően részletező stílusával az alkotmányjogi alapismeretek könnyed elsajátítását biztosítja a laikus olvasó számára, mindamelllett, hogy a szakma számára is igényes vázlatnak bizonyul. Éppen ezért ajánlom mindenkinek: hallgatónak és végzett jogászoknak, illetve az alkotmányjog iránt érdeklődő közönségnek egyaránt.